

ŽUPANIJSKO NATJECANJE IZ KEMIJE
učeni(ka)ca osnovnih i srednjih škola 2023./24.

PISANA ZADAĆA, 7. ožujka 2024.

NAPOMENA:

1. Zadatci se rješavaju 120 minuta.
2. Dopušteno je koristiti samo dobivenu tablicu periodnog sustava elemenata.
3. Zadatci se moraju rješavati na mjestu predviđenom za taj zadatak (**ne** koristiti dodatne papire). Ako nema dovoljno mesta za rješavanje zadatka, može se koristiti poledina prethodne stranice.
4. Odgovori na postavljena pitanja ili račun (kompletan) **moraju** biti pisani kemijskom olovkom ili tintom plave boje, jer se u protivnom neće uzimati u obzir pri bodovanju. Ispravljeni odgovori se ne vrjednuju.

Prijavu ispuniti tiskanim slovima!

Zaporka:

(pet brojeva i do sedam velikih slova)

POSTIGNUTI BODOVI :

Vrsta škole:

1. osnovna

5. srednja

(Zaokruži 1. ili 5.)

Razred (napisati arapskim brojem):

Nadnevak:

**OTKINUTI OVAJ DIO PRIJAVE I STAVITI GA U OMOTNICU S NAPISANOM ZAPORKOM
PRIJAVU ISPUNITI TISKANIM SLOVIMA**

Zaporka:

(pet brojeva i do sedam velikih slova)

POSTIGNUTI BODOVI :

Ime i prezime učeni(ka)ce:

OIB:

Puni naziv škole:

Adresa škole:

Grad u kojem je škola:

Županija:

Vrsta škole:

1. osnovna

5. srednja

Razred (napisati arapskim brojem):

(Zaokruži 1. ili 5.)

Ime i prezime mentor(a)ice:

Naputak županijskom povjerenstvu:

Ovaj dio prijave treba spojiti s pisanim zadaćom svakog učeni(ka)ce nakon bodovanja. Podaci su važni radi računalne obrade podataka o učeni(ku)ci koji će biti pozvani na državno natjecanje.

1	H vodik 1,008	2	Li litij 6,940	3	Be berilij 9,012	4	Mg magnezij 24,31	5	Ca kalocij 40,08	6	Sc skandij 44,96	7	Ti titanij 47,87	8	V vanadij 50,94	9	Cr krom 52,00	10	Mn mangan 54,94	11	Fe željezo 55,85	12	Co kobalt 58,93	13	Ni nikal 58,69	14	Zn cink 65,38	15	Ge germaniј 69,72	16	As arsen 74,92	17	Se selenij 78,97	18	F fluor 19,00	19	B bor 10,81	20	C ugljik 12,01	21	N dušik 14,01	22	Al aluminij 26,98	23	Si silicij 28,09	24	P fosfor 30,97	25	S sumpor 32,06	26	Cl klor 35,45	27	Ar argon 39,95
PERIODNI SUSTAV KEMIJSKIH ELEMENATA																																																					
Periodni sustav kemijskih elemenata prema preporukama HDKI i HKD 2022.																																																					
 HDK HRVATSKO DRUŠTVO KEMIJSKIH INŽENIERA I TEHNOLOGA																																																					
1926																																																					
5	B bor 10,81	6	C ugljik 12,01	7	N dušik 14,01	8	O kisik 16,00	9	F fluor 19,00	10	Ne neon 20,18	11	He helij 4,003	12	He helij 4,003	13	Li litij 6,940	14	Si silicij 28,09	15	P fosfor 30,97	16	S sumpor 32,06	17	Cl klor 35,45	18	Ar argon 39,95																										
19	K kalij 39,10	20	Ca kalocij 40,08	21	Sc skandij 44,96	22	Ti titanij 47,87	23	V vanadij 50,94	24	Cr krom 52,00	25	Mn mangan 54,94	26	Fe željezo 55,85	27	Co kobalt 58,93	28	Ni nikal 58,69	29	Cu bakar 63,55	30	Zn cink 65,38	31	Ga galij 69,72	32	In indij 114,8	33	Ge germaniј 72,63	34	As arsen 74,92	35	Br brom 79,90	36	Kr kripton 83,80																		
37	Rb rubidij 85,47	38	Sr stroncij 87,62	39	Y itrij 88,91	40	Zr cirkonij 91,22	41	Nb niobij 92,91	42	Mo molibden 95,95	43	Ru tehneocij [97]	44	Rh rutenij 101,1	45	Pd paladij 106,4	46	Ag srebro 107,9	47	Cd kadmij 112,4	48	In indij 114,8	49	Sn kositar 118,7	50	Pb antimon 121,8	51	Te telurij 127,6	52	I jod 126,9	53	Xe ksenon 131,3																				
55	Cs cezij 132,9	56	Ba barij 137,3	57-71	Hf lantanoidi 178,5	72	Ta tantal 181,0	73	W volfram 183,8	74	Re renij 186,2	75	Os osmij 190,2	76	Ir iridij 192,2	77	Pt platina 195,1	78	Au zlatno 197,0	79	Hg živa 200,6	80	Tl talij 204,4	81	Pb bismut 209,0	82	Bi olovo 207,2	83	Po poloniј [209]	84	At astat [210]	85	Rn radon [222]																				
87	Fr francij [223]	88	Ra aktinoidi [226]	89-103	Rf aktinoidi [267]	104	Db raderfordij [268]	105	Sg siborgij [269]	106	Bh borij [270]	107	Hs hasij [269]	108	Mt majiterij [277]	109	Ds darmstatiј [281]	110	Rg rendgenij [282]	111	Cn kopernicij [285]	112	Nh nihonij [286]	113	F flerovij [290]	114	Fl moskovij [290]	115	Mc lvorij [290]	116	Lv livermorij [293]	117	Ts tenes [294]	118	Og oganeson [294]																		
57	La lantan 138,9	58	Ce cerij 140,1	59	Pr praseodimiј 140,9	60	Nd neodimiј 144,2	61	Pm prometij [145]	62	Sm samariј 150,4	63	Eu europij 152,0	64	Gd gadolinij 157,3	65	Tb terbij 159,0	66	Dy disproziј 162,5	67	Ho holmij 164,9	68	Er erbij 167,3	69	Tm tulij 168,9	70	Yb iterbij 173,1	71	Lu lutecij 175,0																								
89	Ac aktinij [227]	90	Th torij 232,0	91	Pa protaktinij 231,0	92	U uraniј 238,0	93	Np neptuniј [237]	94	Pu plutoniј [244]	95	Am americiј [243]	96	Cm kirij [247]	97	Bk berkelij [247]	98	Cf kalifornij [251]	99	Fm fermij [252]	100	Es ainštajnij [253]	101	Md mendelevij [258]	102	No nobelij [259]	103	Lr lorensij [262]																								

Priredio i uređio:

Izv. prof. dr. sc.
Tomislav Portada

Grafičko-likovno
oblikovanje:

Zdenko Blažeković, dipl. ing.

Korektura i kontrola
podataka:

Studentska sekcija HKD-a

Županijsko natjecanje iz kemije u šk. god. 2023./2024.

Zadatci za 7. razred osnovne škole

Zaporka: _____

1. Poveži kemijsko posuđe i pribor s njegovom namjenom tako da na prazne crte iza naziva posuđa i pribora upišeš odgovarajući broj.

porculanska zdjelica _____

1. čuvanje i zaštita tvari od vlage

Liebigovo hladilo _____

2. sastavljanje aparature

klema _____

3. uparanjanje otopina

pipeta _____

4. skupljanje destilata

eksikator _____

5. precizno mjerjenje volumena tekućine

Erlenmeyerova tirkvica _____

6. kondenzacija para tekućina

ostv. maks.
3

2. a) Koji se piktogrami nalaze na boci u kojoj je sredstvo za odmašćivanje?
Zaokruži slova ispred **dva** točna odgovora.

A

B

C

D

- b) Opiši svojstva sredstva za odmašćivanje na temelju odabralih piktograma.

c) Kojom se zaštitnom opremom trebamo koristiti u kućanstvu pri radu sa sredstvom za odmašćivanje?

ostv. maks.
2,5

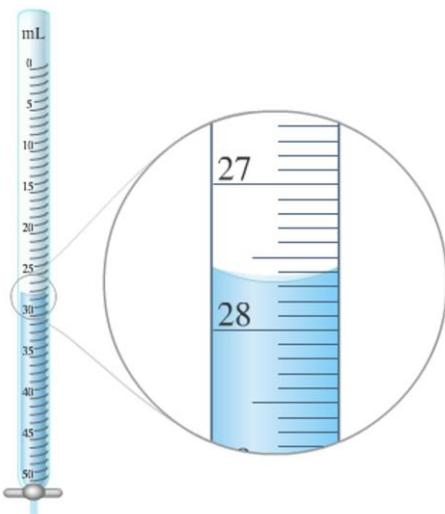
Županijsko natjecanje iz kemije u šk. god. 2023./2024.

Zadatci za 7. razred osnovne škole

Zaporka: _____

3.

Pravilno očitaj volumen tekućine u bireti.

- A) 28,3 mL
- B) 27,6 mL
- C) 27,7 mL
- D) 28,4 mL

ostv.	maks.
	0,5

4.

4.a) Poveži tvari iz lijevoga stupca sa svojstvima iz desnoga stupca tako da pokraj naziva tvari na praznu crtu upišeš broj.

neon _____
kobalt _____
amonijak _____
metan _____
sumporov(IV) oksid _____
staklena vuna _____
jod _____
srebro _____

1. magnetičnost
2. crno-sivi kristalići topljni u etanolu
3. dobar vodič električne struje
4. toplinski izolator
5. plin oštra, karakteristična mirisa, u reakciji s vodom nastaje spoj koji mijenja boju fenoltaleina
6. močvarni plin, rudarski plin
7. inertan plin
8. plin neugodna, nadražujuća, bockava mirisa, otrovan za niže mikroorganizme

4.b) Izdvoji kemijska svojstva navedena u zadatku **4.a)**.

ostv.	maks.
	4,5

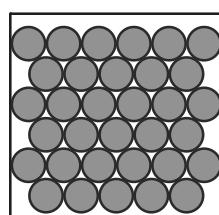
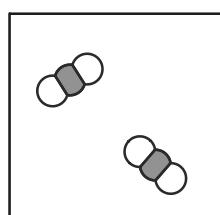
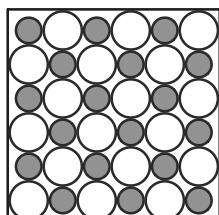
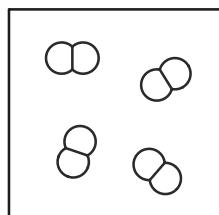
Županijsko natjecanje iz kemije u šk. god. 2023./2024.

Zadatci za 7. razred osnovne škole

Zaporka: _____

- 5.** Crteži prikazuju tvari koje su pri sobnoj temperaturi i standardnom atmosferskom tlaku u određenome agregacijskom stanju. Na praznu crtu ispod pojedinoga crteža upiši kemijsku oznaku tvari.

- a) elementarni kalcij
- b) ugljikov(IV) oksid
- c) elementarni brom
- d) natrijev klorid

ostv. maks.
2

- 6.** U svakodnevnome životu događaju se brojne fizikalne i kemijske promjene. Za odgovarajući proces naveden u tablici upiši znak + ako odgovara navedenoj promjeni.

Proces	Fizikalna promjena	Kemijska promjena	Egzotermna promjena	Endotermna promjena
hrđanje željeza				
kuhanje jajeta				
mekšanje stakla				
stanično disanje				
isparavanje suhogra leda				
izgaranje benzina u automobilskom motoru				

ostv. maks.
3

- 7.** Pri gaziranju bezalkoholnoga pića uvjeti su pod kojima se ugljikov(IV) oksid mora otopiti u piću:

- a) visoki tlak i niska temperatura
- b) visoki tlak i visoka temperatura
- c) niski tlak i niska temperatura
- d) niski tlak i visoka temperatura.

ostv. maks.
0,5

Županijsko natjecanje iz kemije u šk. god. 2023./2024.

Zadatci za 7. razred osnovne škole

Zaporka: _____

8. Eterično ulje lavande dobiva se destilacijom vodenom parom. Pritom nastaje hidrolat koji sadržava raspršene kapljice eteričnoga ulja u vodenoj otopini različitih organskih spojeva.

8.a) Hidrolat ima brojne dobrobiti za njegu kože. Koji je sastojak hidrolata zaslužan za hidratiziranje i osvježavanje kože?

8.b) Hidrolat lavande ima približnu pH-vrijednost (5,6–5,9) kao i pH kože (5,5). Navedi kojim prirodnim indikatorom možemo odrediti pH-vrijednost hidrolata.

8.c) Nakon odvajanja eteričnoga ulja od hidrolata, važno je ulje pravilno skladištiti. Eterično ulje čuva se u tamnim boćicama na hladnome mjestu.

Navedi dva čimbenika koji mogu promijeniti kvalitetu eteričnoga ulja.

ostv. maks.
1,5

9. U tablici su navedena tališta i vrelišta nekih tvari pri standardnome atmosferskom tlaku.

Tvar	Talište / °C	Vrelište / °C
T1	-220	-188
T2	1539	3070
T3	-7	59
T4	725	1640

U kojemu se agregacijskom stanju nalaze tvar **T1** i tvar **T3** pri sobnoj temperaturi?

Na praznu crtu upiši oznaku za agregacijsko stanje.

Tvar **T1** _____

Tvar **T3** _____

ostv. maks.
1

10. U laboratorijsku čašu od 100 mL do polovice napunjenu destiliranim vodom dodano je 5 g kuhinjske soli i 10 g sumpora u prahu. Smjesa je promiješana staklenim štapićem.

10.a) Koja se vrste smjese nalazila u laboratorijskoj čaši nakon miješanja sastojaka u smjesi?

10.b) Navedi opažanja nakon miješanja smjese.

ostv. maks.
1,5

Županijsko natjecanje iz kemije u šk. god. 2023./2024.

Zadatci za 7. razred osnovne škole

Zaporka: _____

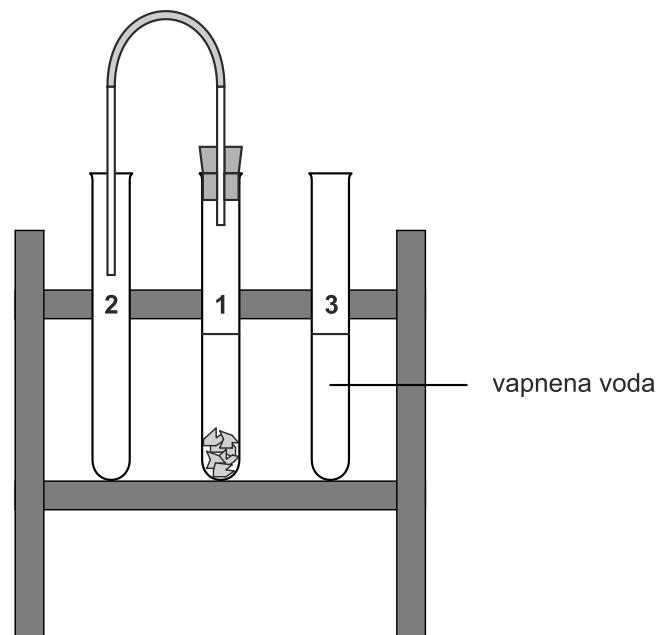
11.

Aparatura prikazana na slici koristi se za ispitivanje svojstava plina koji nastaje reakcijom ljske jajeta i klorovodične kiseline. U epruveti 1 nalazi se ljska jajeta na koju se dodaje klorovodična kiselina, pri čemu nastaju tri produkta **P1**, **P2** i **P3**.

Prodot **P1** sastoji se od atoma metala i atoma nemetala. Atomi metala koji su u sastavu produkta **P1** izgrađuju kosti i zube. Atomi nemetala koji izgrađuju produkt **P1** imaju protonski broj jednak broju skupine periodnoga sustava elemenata u kojoj se nalaze.

Prodot **P2** plin je kojim se biljke koriste u procesu fotosinteze.

Prodot **P3** kemijski je spoj u kojemu je omjer broja atoma vodika i atoma kisika 2 : 1.

11.a) Dopuni tablicu traženim podatcima.

Produkti	Naziv kemijskoga spoja	Kemijska formula spoja
P1		
P2		
P3		

- 11.b)** Pri izvođenju pokusa produkt **P2** koji nastaje reakcijom u epruveti 1 uvodi se u epruvete 2 i 3. Kad se vrhu epruvete 2 prinese zapaljena trešćica, ne dođe do promjene. Nakon što se trešćica polako unese u epruvetu, ona se ugasi. Je li nastali produkt **P2** manje ili veće gustoće od zraka? Objasni svoj odgovor i rezultate testa s trešćicom.

- 11.c)** Što se dogodilo s vapnenom vodom u epruveti 3 nakon uvođenja nastalog plina.

- 11.d)** Kojim reagensom možemo dokazati produkt **P3**?

ostv.	maks.
5,5	

Županijsko natjecanje iz kemije u šk. god. 2023./2024.

Zadatci za 7. razred osnovne škole

Zaporka: _____

12.

Učiteljica je u posudi pomiješala amonijev klorid i komadiće nikla. Marko je dobio zadatak odvojiti sastojke iz te smjese. Predloži dva načina kojima je Marko mogao odvojiti sastojke iz te smjese.

1. način: _____

2. način: _____

ostv. maks.
1**13.**

13.a) Na temelju zadanih podataka popuni prazan stupac u tablici.

<i>Z</i>	<i>N(n⁰)</i>	<i>simbol izotopa</i>
16	16	
15	16	
16	20	
17	18	

13.b) Imenuj skupinu elemenata kojoj iz tablice pripada izotop s najvećom masom.

ostv. maks.
2,5**14.**

Bazen je dugačak 15 m, širok 5,1 m, a dubok 220 cm. Kolika je masa vode u bazenu kad je do polovice ispunjen vodom? Masu vode izrazi u tonama. Gustoća vode iznosi 1000 kg m^{-3} .

ostv. maks.
2

Ukupno bodova na stranici 6:

ostv. maks.
5,5

Županijsko natjecanje iz kemije u šk. god. 2023./2024.

Zadatci za 7. razred osnovne škole

Zaporka: _____

15.

Ako je tvrdnja točna, zaokruži slovo **T**, a ako je netočna, zaokruži slovo **N**.

Postotni udio dušika u udahnutome zraku veći je od postotnoga udjela dušika u izdahnutome zraku. **T** **N**

Gustoća vode pri 4°C veća je od gustoće vode pri 21°C . **T** **N**

Dušik ima manju gustoću od gustoće zraka. **T** **N**

Led sublimira. **T** **N**

Smanjenje volumena vode pri zamrzavanju prouzročuje pucanje vodovodnih cijevi tijekom jake zime. **T** **N**

Vrijeme je kuhanja graha u ekspres-loncu kraće jer je u njemu tijekom kuhanja niži tlak. **T** **N**

ostv. maks.
3

16.

Danijel je u čašu stavio 28 g neke soli i dolio 100 g vode pri temperaturi od 25°C i standardnome tlaku. Promiješao je otopinu staklenim štapićem i ostavio je kratko stajati. Uočio je da se na dnu čaše pojavio bijeli talog iznad kojega je bila bistra otopina. Zatim je smjesu zagrijao do 40°C . Novonastala otopina bila je bistra i prozirna, bez taloga. Ostavio je otopinu da se polako hlađi. Sljedeći dan došao je vidjeti što se dogodilo tijekom hlađenja otopine u čaši. Ohlađena otopina i dalje je bila bistra i prozirna.

16.a) Kakva je, prema količini otopljenih tvari, bila otopina koja je nastala hlađenjem?

16.b) Pri temperaturi od 25°C i standardnom tlaku u 100 g vode može se najviše otopiti 22 g te soli. Koliko se grama te soli može otopiti u 185 grama vode pri istoj temperaturi i standardnom tlaku?

ostv. maks.
1,5

17.

Na satu kemije Tena je izvela pokus: U čašu A ulila je bezbojnu otopinu **T₁**, a u čašu B ulila je drugu bezbojnu otopinu **T₂**. U obje čaše dodala je kap fenolftaleina. U čaši A nije došlo ni do kakve promjene, a u čaši se B otopina obojila purpurno. Pokus je nastavila tako što je pripremila otopinu **T₃** pažljivim dodavanjem otopine **T₁** iz čaše A u otopinu **T₂** u čaši B dok nije došlo do obezbojenja. U nastalu bezbojnu otopinu **T₃** dodala je kap metiloranža, pri čemu je otopina poprimila žutonarančastu boju.

17.a) Odredi je li pH-vrijednost otopina **T₁**, **T₂** i **T₃** veća, manja ili približno jednaka 7.

pH-vrijednost otopine T₁ _____

pH-vrijednost otopine T₂ _____

pH-vrijednost otopine T₃ _____

17.b) Budući da je Teni u čaši A ostalo još otopine **T₁**, dodala je svu otopinu **T₁** u čašu B s otopinom **T₃**. Koje boje je novonastala otopina u čaši B?

ostv. maks.
2

Županijsko natjecanje iz kemije u šk. god. 2023./2024.

Zadatci za 7. razred osnovne škole

Zaporka: _____

- 18.** Ukupan je broj subatomskih čestica u neutralnome atomu nekoga kemijskog elementa 180. Broj neutrona u tome je atomu 1,3962 puta veći od broja protona.

18.a) Odredi broj pojedinih subatomskih čestica.

18.b) Napiši kemijsku oznaku izotopa iz zadatka 18.a).

ostv.	maks.
	2

- 19.** Svake večeri prije spavanja Gita popije šalicu čaja. Obično joj mama priprema čaj, no sinoć je Gita odlučila sama pripremiti svoj omiljeni napitak. U šaliku je stavila vrećicu čaja od šipka te zakuhala vodu u kuhalu za vodu. Vruću vodu ulila je u šalicu s vrećicom čaja. Uočila je da se crvena boja čaja najprije pojavila oko vrećice za čaj, a zatim se postupno širila otopinom.

19.a) Koji je proces prouzročio promjenu boje otopine nakon dodatka vrećice s čajem od šipka u vruću vodu?

19.b) Zašto se Gita za kuhanje čaja koristila kipućom vodom?

19.c) Koji je proces prouzročio obojenje cijelog volumena Gitina čaja?

19.d) Gita je u čaj dodala žlicu meda i malo limunova soka. Kad se čaj malo ohladio, Gita ga je s veseljem kušala. Je li došlo do promjene boje čaja kad je Gita u njega dodala limunov sok? Objasni svoj odgovor.

19.e) Gita je u čaj dodala ušećereni med. Kojom fizikalnom promjenom nastaje ušećereni med?

ostv.	maks.
	3

Županijsko natjecanje iz kemije u šk. god. 2023./2024.

Zadatci za 7. razred osnovne škole

Zaporka: _____

20.

- 20.a) U sljedećoj shemi pronađi pravilno napisane oznake i formule. Prepiši ih na crtu i napiši njihove nazive koristeći se valencijama elemenata gdje je potrebno.

Pb

CO

MgN₂SO₃Ca₂O₃

FE

AlS

H₃O₃**Pravilno napisana kemijska oznaka
ili kemijska formula:**

Naziv čestice:

- 20.b) Pogrešno napisane oznake i formule napiši pravilno.

ostv.	maks.
	4,5

Županijsko natjecanje iz kemije u šk. god. 2023./2024.

Zadatci za 7. razred osnovne škole

Zaporka: _____

21.

Ivanina kći Ema bila je bolesna, pa joj je liječnica propisala sirup za iskašljavanje, koji je Ivana kupila u ljekarni. Volumen sirupa u boćici iznosio je 30 mL. Jedan mililitar sirupa (15 kapi) sadržavao je 2 mg bromheksinklorida, organskoga spoja koji pomaže iskašljavanju tako što razrjeđuje gustu sluz u dišnim putovima. Sirup se uzima triput dnevno (svakih 8 sati) ovisno o tjelesnoj masi djeteta. Na jedan kilogram djetetove mase daje se 1 kap sirupa.

- 21.a)** Izračunaj koliko je mililitara sirupa Ema dobivala u jednoj dozi ako je njezina masa bila 12 kg.
- 21.b)** Nakon što je Ema tri dana uzimala sirup, razbolio se i njezin brat Šimun. Liječnica je i njemu propisala isti sirup. Koliko je miligrama bromheksinklorida Šimun unosio u organizam uzimanjem jedne doze ako je Šimunova masa bila 21 kg?
- 21.c)** Izračunaj koliko je mililitara sirupa za iskašljavanje Ivana trebala za liječenje svoje djece ako je svako dijete uzimalo sirup sedam dana.
- 21.d)** U električnim inhalatorima katkad se koriste smjesa fiziološke otopine i otopine bromheksinklorida. Koliko mililitara fiziološke otopine i otopine bromheksinklorida treba odmjeriti da se priredi 5 mililitara smjese u kojoj je volumni omjer fiziološke otopine i otopine bromheksinklorida 4 : 1?

ostv.	maks.
	3

Ukupno bodova na stranici **10**:

ostv.	maks.
	3

Županijsko natjecanje iz kemije u šk. god. 2023./2024.

Zadatci za 7. razred osnovne škole

Zaporka: _____

1. stranica

2. stranica

3. stranica

4. stranica

5. stranica

6. stranica

7. stranica

8. stranica

9. stranica

10. stranica

Ukupni bodovi

50